

Privatne družbe proti državnemu zavarovanju

predloge so predložene legistatu-
ri v državi New York.

Albany, N. Y. — Privatne za-
varovalne družbe so uposile
vse plačane lobiste, katerih
namen je, poraziti predlogo za
državno zavarovanje delavcev,
se ponesrečijo v industrijah.
Predlegatorji so tudi predlo-
žili predlog, ki bi preprečil
delavce, ki so prekoračili starost
let in tiste, kateri imajo ma-
matične defekte.

Zavarovalne družbe svetujejo
delavcem, da bi se zavarovali
pri zasebnih prihodkih, kar je
tudi sprejemljivo v delu le fi-
zično sposobne ljudi, katerih
starost ne presega 40 let. Ože-
ni moški z velikimi družina-
mi so tudi tvežani, kajti v slu-
čajski poškodbi, se mora podpirati
njih družine.

Uradniki delavskih organiza-
cij se trudijo, da bi legislatu-
ra sprejela predlogo proti in-
junkciji. Injunkcija naj bi se iz-
vedela po temeljitih zasliša-
njih in slučajih delavcev, ki so bi-
zarjeni zaradi krivice, sodnje-
ne prepovedi, bi morali biti za-
ščiteni pred porotniki. Druge
predloge se tičejo prepovedi se-
m dni dela v tednu, ki se ved-
prevaljuje v nekaterih jav-
nih službah, minimalna me-
zda ženske in otroke in druge ko-
tne navedbe v korist delav-
cev.

se bliža bančna kriza?

Bankrot malih institucij nara-
šča.

Washington, D. C. — N. Park-
er Willis, urednik "New York
Journal of Commerce", je v svo-
nem govoru, ki ga je imel pred
National District of Columbia
Bankers' Association, ki so se u-
deležili zborovanja v glavnem
stanu, izjavil, da se bliža res-
kriza v bančni in splošni ek-
onomski situaciji, ki sedaj pre-
dvide v Združenih državah raz-
mezdavni američni, ki jih u-
vajo zvezne rezervne banke.
Bankrot malih bančnih insti-
tucij narašča, ker federalne
rezervne banke ne nudijo malim
institucij iste pomoči kot ve-
likim bančnim kombinacijam.
Velike korporacije delajo
omne profite, je dobiček ma-
linih institucij neznan. Mali
business počasi gineva, ker ga
nem federalnih rezervnih
bank ne upoštevajo, podpira pa s
svojo veliko in močno insti-
tucijo.

Willis zahteva, da federalne
rezervne banke prenehajo s te-
metodami in da suspendirajo
nem moratorija, ki ga sedaj
klicirajo, ker drugače obsto-
možnost, da se zruši sedanja
nomaka struktura.

NESREČA NA KRIŽISCU.

Pet oseb ubitih.

Macon, Ga., 28. jan. — Oso-
bnik Georgia železnice je včeraj
šel na bližnjem križišču v
t. ki je bil na poti v Atlanta.
Pri tem je bilo pet potnikov
tuh, dvanaest drugih pa je bi-
ranjenih. — Nesrečo je zakri-
gosta megla, ki je ovirala
razgled, da ni šofer busa
zaznal bližajočega se vlaka.

Gvatemali se sami strelijo.
Guatemala City, 28. jan. —
dne zadnje izjavljene revol-
cije niso mogli uiti iz dežele,
krušajo se samore. Včeraj se
ustrelil Rafael Rodriguez Pa-
la, bivši direktor šole lepih u-
tosti.

Rudar ponesrečil.
Anton, Ill. — Rudar Paul Vla-
ntić se je peljal v avtu zadnje
poto, avto je na ledu spodrslil
se prevrnil. Vlahović je bil
ko ranjen.

Zaslišanje glede promo- govne industrije končano

Položaj v tej industriji je sedaj
slabši, kot je bil, predno je se-
natna trgovska komisija vzela
vprašanje na razpravo.

Washington, D. C. — Upanje,
da bo senatna obrtna komisija
ugodno poročala glede predloge
za federalno regulacijo promo-
govne industrije na polju me-
kega premoga, se je razblinilo v
nič. John L. Lewis, predsednik
UMWA, in drugi uradniki ru-
darske organizacije so pričako-
vali, da bo senat kaj ukrenil v
tem oziru, toda njih pričakova-
nje je splavalo po vodi, ko je za-
slišanje o tem vprašanju defi-
nitivno končalo v senatu 23. ja-
nuarja. Senator Couzens je
sporočil, da bo imenovan pod-
odbor, ki bo preiskal evidenco,
kolikor je bilo predloženo, in
legalne argumente, ki jih je bilo
slišati v zadnjih štirinajstih me-
sasih ter da bo na podlagi teh se-
stavljeno poročilo. Ako bo to
poročilo sprejeto, tega ni hotel
povedati. Iz njegovega govora
je bilo razumeti, da se sedanji
kongres ne bo bavil s tem vpra-
šanjem.

"Razmere v premogovni in-
dustriji so veliko slabše, kot so
bile, ko je senat prišel s zasliša-
vanji," je rekel Lewis častniškim
poročevalcem. "Predno je vzel
senat to vprašanje na razpravo,"
je nadaljeval Lewis, "so rudar-
ji v neorganiziranih premogov-
nih v južnih državah prejeli
\$3 dnevne mezde. Sedaj je dnev-
na meza le \$1.75. Veliki pre-
kupčevalci s premogom so se
organizirali in zdaj kontrolirajo
trge in izgrajevajo premogarje
sedaj na enem premogovem po-
lju, potem pa zopet na drugem.
Vse izgleda, da sploh ne pozna-
mo nobene meje degradacije, katero
lahko forširajo proti rudar-
jem."

V dokaz, kako železnice in
drugi veliki odjemalci premoga
kontrolirajo uravnavo mezd, je
Lewis pokazal na položaj na pre-
mogovem polju v državi Illinois.
Ko je rudarska organizacija
sprejela znižanje dnevnih mezd
od \$7.50 na \$6.10, je bila pro-
dukcija premoga še vseeno za
375,000 ton manjša letno pod
nižimi mezdami kot prej, ko je
bila, ko so rudarji prejeli višjo
mezo. Veliki odjemalci
premoga še vedno naprotujejo,
ker illinojski operatorji plačuje-
jo \$6.10 dnevne mezde.

Henry Warrum, zastopnik ru-
darske organizacije, ki je v svo-
jem apelu naglašal, naj senat hi-
tro reši to vprašanje, je bil pre-
kinjen po senatorju Hawesu, ki
je pokazal na nekatere pomani-
kljivosti v tekstu in ugovarjal, da
je boljše, ako organizacija se-
stavi boljši načrt in ga predloži,
ko se snide prihodnji kongres na
drugem zasedanju.

Uradniki premogarske orga-
nizacije še vedno upajo, da bo
kongres vzel vprašanje glede fe-
deralne regulacije premogovne
industrije v pretres. Njih upa-
nje pa se bo najbrž razblinilo v
nič, ker prihodnji kongres bo še
bolj reakcionaren kot je seda-
nji, kar so dokazale predsedni-
ške volitve v novembu lanskega
leta.

Herriot kritizira diktaturo v Jugoslaviji.

Pariz, 28. jan. — Eduardo
Herriot, bivši radikalni premij-
er, je včeraj v dolgem članku,
ki je bil objavljen v Parizu in
Ameriki, ostro ožigosal absoluti-
zem v Jugoslaviji. Herriot piše,
da je preobrat v Jugoslaviji av-
rilo za prijatelje demokracije po
vsem svetu naj bodo na straži,
da se bolezen diktature ne raz-
širi.

Nesreča na čikaškem kolodvoru.

Chicago. — V soboto popo-
dne je prazen vlak, sestavljen iz
samih železnih vozov, sunil po-
sebnih vlak z lesenimi vozovi, ki
je bil poln potnikov, na postaji
Northwestern proge. Trije vozo-
vi so bili vrženi iz tira in eden
pasazir je bil ubit ter 52 ranje-
nih.

"OPENSAPARJI" SLAVIJO ZNAGO

Novo metode so jim zvišale
dobiček.

Pittsburgh, Pa. — Opensapa-
rji slavi svojo zmago, katero so
izvojevali nad rudarsko organi-
zacijo. Mogočna Mellonova pre-
mogovna družba je sedaj pri-
pravljena, da popravi velike do-
bičke, do katerih so ji pripo-
mogle nove tehnične metode pri
produkciji premoga, radi katerih
je zgrušalo dela na tisoče pre-
mogarjev. Zadnja štiri leta je
družba imela letni deficit radi
njene okrutne vojne, ki jo je vo-
jevala proti rudarski organizaci-
ji. Ko je pretrgala vezi z ru-
darsko organizacijo, so njeni
profiti poskočili in družba izka-
zuje skoro sedem milijonov do-
larjev dobička v preteklem letu.
Deficit, ki ga je izkazovala dru-
žba v prejšnjih letih, je bil v re-
snici samo na papirju, ker si je
družba takrat nabavljala nove
naprave za uspešnejšo produkci-
jo premoga.

Njen trud, da je potlačila ru-
darsko organizacijo, je sedaj
kronan s finančnim uspehom.
Pittsburgh Coal Co. je sedaj nov
zlat rudnik za Mellonove intere-
se. Njen rekord je zaznamovan
v zaplakah Amerike uniže za ci-
vilne svobodščine, kjer je druž-
ba označena poleg U. S. Steel
korporacije kot ena najhujših
nasprotnic organiziranega de-
lavstva.

Premogovna in železna polici-
ja, vojni, strojne puške, in-
junkcije — vse to je rabila v
vojni z rudarsko organizacijo,
da jo uniči. Rudarji in njih
družine so živeli v barakah.
Družba je importirala hrano kot
stavkokaše, katere je varovala
policija. Zborovanja rudarjev
so bila prepovedana in puškarji
so počenjali svobodno svoje or-
gije. Rudarji so bili ispostavl-
jeni najhujšim šikanam. Mnogo
je bilo ubitih, veliko ranje-
nih in vrženih v ječo iz vzroka,
ker so branili svoje pravice in
svetost pogodbe.

Tak je rezultat krvave indus-
trijske vojne. Rudarji so bili
poraženi. Pittsburgh Coal Co.
sedaj žanje profite, toda teh
profitov se drži kri in solze iz-
koriščenih premogarjev.

Banditi afganški kralj zbežal iz Kabula

Amanullah ima dobre izgleda za
reokupacijo glavnega mesta.

Moskva, 28. jan. — Semkaj je
prišla vest, da je bil Habibullah,
bivši roparski poglavar, ki se je
sam postavil za kralja Afghani-
stana, prišel v Kabul, ki se je
so ga njegove čete večinoma
zapustile. Habibullah, bivši vo-
donoša, čigar pravo ime je Bača
Saka, je s pomočjo svojih pristal-
cev pobegnil deset milj od Ka-
bula.

Vse kaže, da se Amanullah še
vrne na svoj prestol.

Čikaška opera zaključena.

Chicago. — V soboto zvečer je
bila sezona 1928-29 čikaške ope-
re končana. Obenem je bila to
zadnja sezona v starem opernem
gledališču Auditorium, kjer je
opera domovala zadnjih 40 let.
Prihodnje jesen se opera nasti-
ni v novem, kolosalnem in sijaj-
nem gledališču, ki ga zdaj gra-
je v Market ulici ob reki in katero
bo stalo 20 milijonov dolarjev.
Interesantno je, da je bilo staro
gledališče odprto v letu 1889
z opero "Romeo in Julia" in zad-
njo soboto je bilo zaprto z isto
opero. Okrog 50 starev in stark,
ki so bili navzoči, je prisotvo-
valo prvi operi pred 40 leti. Za
to redko čast so bili naplačani s
tem, da so prišla njihova imena
v časopise.

Aretacije ne odpra- vijo brezposelnosti

Kongresnik La Guardia proti za-
devni predlogi, ki je bila pre-
ložena v nižji zbornici.

Washington, D. C. — Kon-
gresnik Zihlman je vložil predlo-
go, ki vsebuje določbe proti po-
petu, ki je takoj izvala pro-
teste. Radi tega je bila razpra-
va o predlogi odložena za nedo-
ločen čas.

Kongresnik LaGuardia iz New
Yorka je posebno ostro ugovar-
jal določbam v predlogi. Rekel
je, da je nesmiselno, ako kdo
sklada odpraviti brezposelnost s
aretacijami in zaporom. Na tak
način se ne rešuje tega vpraša-
nja. Točka 4. v predlogi namreč
pravi, da se vse osebe, ki nimajo
sredstev za vzdrževanje sebe in
svoje družine, so brez dela in ga
ne morejo poiskati, ali ne marajo
delati, kadar ga dobo, amatra za
potepuhe in se jih kot take areti-
ra in kaznuje s zaporom. La
Guardia je izjavil, da je nemo-
goče brezposelnemu delavcu do-
kazati in predložiti evidenco, da
stalno išče dela pa ga ne more
dobiti.

Več drugih kongresnikov je
tudi protestiralo proti sprejetju
te predloge, ker se zavedajo, da
bi sledile številne aretacije v ča-
su brezposelnosti, katerih žrtve
bi bile delavci. Kongresnik
Hesse je sedaj na delu in sestav-
lja predlogo, še bolj drastično od
prve, ki bo predložena zbornici v
razpravo v februarju. Gotovo pa
je še sedaj, da bodo tudi proti
tej predlogi nastopili progresivni
kongresniki, kot so nastopili
proti Zihlmanovi predlogi, kate-
ra namen je bil rešiti vprašanje
brezposelnosti s aretacijami in
zaporom brezposelnih delavcev.

Štirinajst rudarjev ubitih pri eksploziji

53 drugih se je komaj rešilo na
plano v West Virginiji. — Što
rudarjev ubitih v Mandžuriji.

Kingston, W. Va. — Dne 26.
januarja zjutraj je bila silna
eksplozija v premogovniku No.
5 Pocahontas Coal kompanije. In-
zvečer so prinesli na površje šti-
rinajst rudarjev. Trinajset
rudarjev je srečno ušlo na pla-
no skozi rov na drugi strani pre-
mogovnika. Vzrok razstrelbe še
ni znan.

Premogovnik se nahaja pod
goro in ima vhod na obeh stra-
neh visoke strmine.

Mukden, Mandžurija, 28. jan. —
Razstrelba plina v premogov-
niku Ental je usmrtila okrog sto
kitajskih in japonskih rudarjev.

HOOVER ZAHTEVA VELIKO FLOT.

Washington, D. C. — Kon-
gresnik Britten iz Illinoisa, pre-
sednik zborničnega mornarične-
ga odbora, je izjavil v nedeljo,
da mu je novi prezident Hoover
privatno sporočil, da morajo
Združene države imeti veliko
bojno mornarico, tako veliko, da
bo odgovarjala komercialnemu
in političnemu položaju Ameri-
ke. "Predloga glede petnajstih
novih krizark pride na glasova-
nje ta teden.

Monarhistična maskirada v Nemčiji.

Berlin, 28. jan. — Nemški mo-
narhisti so uganjali velik hrup
včeraj, ko je bil Viljem Hohen-
sohn, bivši cesar, star 70 let.
Glavne pustolovščine so pa bile
v Doornu na Holandskem, ka-
mor je odromalo večje število
monarhističnih deputacij, da se
poklonijo svojem bogu. Sociali-
stični in drugi republikanski li-
sti v Nemčiji se norčujejo iz ce-
remonij in omenjajo kleščavne
monarhiste kot "odrasle otroke
v karnevalu in maskaradi".
Nemška javnost je popolnoma
ignorirala ekscajzerjevo oblet-
nico.

BORBA STAV- KARJEV PROTI INJUNKCIJI

Policija se poslužuje brutalnih
sredstev proti stavkarjem.

Paterson, N. J. — Stavkajoči
svilni delavci v Summitu, N. J.,
piketirajo tovarno valic sodnijs-
ki prepovedi, ki je bila izdana
proti njim, in ki prepoveduje
vse aktivnosti stavkarjev. In-
junkcija proti stavkarjem je iz-
dal sodnik Alonso Church pred
tremi tedni. Stavkarji so s svo-
jo vztrajnostjo dosegli še delni
uspeh: Moon Silk Company, ena
izmed petih tovarn, kjer so bile
napovedane stavke, je izravna-
la nesoglasja z unijo.

Injunkcija proti stavkarjem
je še vedno v veljavi in čaka od-
ločitve obrambnega odbora As-
sociated Silk Workers, ki je or-
ganizirala in pripravila načrt za
stavko. Uradniki organizacije
trdijo, da je sodnik, ki je izdal
sodnijsko prepoved, pokazal ve-
liko pristranost in ni dovolil od-
vetniku stavkarjev, da bi predlo-
žil svoje argumente, dočim so
imeli družinski odvetniki vse
pravice pri zaslišanju.

Policija v Summitu se poslu-
žuje brutalnih sredstev proti
stavkarjem. Dvakrat je že pre-
podila stavkarje, ki so piketi-
rali okrog tovarne. Pri tem so
igrali važno vlogo krepelci in
veliko pištov je bilo tepenih.
Kljub temu so stavkarji pri-
pravljeni vztrajati na stavki in
upajo na zmago, ki jim je zagro-
vljena, ako bodo zdržali do
konca.

Silna zima v Jugoslaviji

Na Balkanu še ni bilo 30 let ta-
kega snega; Dunaj zakopan v
snegu; ljudje smrzujejo na
smrt v severni Italiji.

Dunaj, 28. jan. — Snežen vi-
har z zameti in silnim mrazom
je včeraj divjal po vsej centralni
Evropi. Zelo prižadet je tudi
Balkan. V Jugoslaviji in Bolga-
riji še ni bilo 20 let take hude
zime.

Dunaj je bil snovi popolnoma
zakopan v snegu. Mestna uprava
je danes najela armade delav-
cev, ki kidajo sneg s ulic. Med
ljudmi, ki so se priglasi za ki-
danje snega, je tudi stotine sta-
rih žensk.

Rim, 28. jan. — Prava sibirs-
ka zima je zavladala po vsej
severni Italiji in na Primorskem.
Severno od Milana je včeraj pad-
lo tri čevlje svežega snega in
temperatura je padla na 20 pod
ničlo. Več ljudi je smrtno.

Mussolini izsuši močvirja.

Rim, 28. jan. — Mussolinijeva
vlada začne letos izvajati načrt
kulturnih nepoporne zemlje v
Italiji. Mussolini je odredil, da
se pet milijonov akrov močvirja
in pustije spremeni v rodovit-
na polja, nakar bo rešeno vpra-
šanje pšenice za Italijo. Projekt
je preračunan na 250 milijonov
dolarjev in 200,000 delavcev bo
na delu 14 let; 59 odstotkov dela
bo v Kalabriji, 32 odstotkov v
srednji Italiji in 14 ob Plavi.
Mussolini je tudi odredil, da mo-
ra vsak kmet v Italiji obsejati
tretjino svoje kmetije s pšenico.

"Mati ruske revolucije" 85-letnica.

Praga, 28. jan. — Katarina
Breskovskaja, znana kot "mati
ruske revolucije," je bila včeraj
stara 85 let. Starica, ki je še
vedno čvrsta, je prešla veliko
čestitk. Nahaja se v Pragi, od-
kar so jo boljševiki izgnali iz
Rusije — kakor jo je prej izga-
njali car.

Duhoven padel v vodu.

Raquette Lake, N. Y. — Trup-
lo katoliškega župnika Henry
Thamelinga, ki je pred par dne-
vi izginil, so našli v nedeljo v
vodi, v katero je padel z avtom
vred.

Spor radi petih dni dela v tednu

Razvil se je v stavbni in-
dustriji.

New York City. — Bosedna
bitka je prešla v legalne akcije
med New York Building Trade
Employers Assn. in Electrical
Contractors Assn. radi pet dni
dela v tednu, ki ga je zadnja do-
volila svojim organiziranim e-
lektričarjem. Ta grupa podjet-
nikov se je pogajala s organiza-
cijo električarjev in je sprejela
njih zahteve. Ta odlok pa ni
ugajal stavbnim podjetnikom,
ker sedaj tudi sidarji zahtevajo
pet dni dela v tednu.

Električarski podjetniki niso le
privolili, da njih električarji de-
lajo pet dni na teden, marveč jim
je bilo svržena tudi meza na
uro. Ti bodo sedaj prejeli enako
mezo za 40 ur dela v te-
dnu, kot so jo prejeli poprej,
ko so delali 44 ur na teden. To
je tisto, kar je podgalo Build-
ing Trade Employers Assn., ker
sedaj tudi njeni stavbni delavci
zahtevajo aliene pogoje, da
je prišla s bitko proti Elec-
trical Contractors asociaciji. Ka-
šen bo rezultat te bitke, je sedaj
še težko prerokovati.

Železnice dajo zastoj!

Železnice je dobra, toda dobiček
zbežal po vodi.

Denver, Colo. — Colorado &
Southern kompanija formalno
naznanja, da odstopi 185 milj
dolgo proge vsaki osebi ali oseb-
am, ki jo hočejo obratovati. S
progo vred daje dovolj vlakov za
obratovanje. Cene ni nobene.
Drugače ni treba kakor vzeti že-
leznic.

Ponujana železnica drži iz
Denverja v Leadville, kjer je bi-
lo nekoč veliko rudarsko boga-
stvo, danes je pa mrtev kraj. Že-
leznica, ki je stala tri milijone
dolarjev, ne donaa več nobene-
ga dobička. Družba jo še dolgo
časa prodaja, toda nihče je ne
mara kupiti. Končno jo ponuja
zastoj. Kdo jo vzame?

Kratke delavske vesti.

Lawrence, Mass. — Delavci
bodo morda zahtevali 30 ur dela
v tednu, da se tako omeji brez-
poselnost, je izjavil organizator
delavske organizacije B. McGrady,
ki se je udeležil zborovanja,
na katerem so bili navzoči ne-
kateri voditelji industrije.

Paterson, N. J. Delavci v tu-
kajnji tovarni Park Silk Co. so
zastavkali, ker je družba odlo-
vila unjskega organizatorja ra-
di neznanega vzroka. Stavko
so dobili in organizator je dobil
sopet delo v tovarni.

New York City. — V nekat-
rih malih podjetjih so lastniki
spremenili dnevno delo na delo
od kosa. Radi te odredbe je za-
stavkalo 277 delavk, ki se niso
strinjale s odredbo, ki je imela
v načrtu znižanje mezd. Po par
dnevih so se vrnila na delo, ker
so jim podjetniki zagotovili, da
se bo delalo v podjetjih pod sta-
rimi pogoji.

Preko dve milijardi dohodnin- skega davka.

Washington, D. C. — Zvezna
vlada je v letu 1928 izirjala \$2-
160,000,000 dohodninskega dav-
ka od posameznikov in korpor-
acij. Dobil je 26 milijonov do-
larjev manj kot v letu 1927, do-
čim je davek posameznikov na-
rastel za 76 milijonov dolarjev.
Primanjkljaj izvira iz dejstva,
ker so mnoge industrijske druž-
be izplačale dividende v obliki
novih delnic namesto v gotovini
— nalašč v svrhu, da se delničar-
ji izognejo davku, ki je plačljiv
od dohodkov v gotovini, ne pa od
delnic ali bondov.

Kelloggov pakt ratificiran v Ro- muniji.

Bukarešta, 28. jan. — Romu-
nska zbornica je soglasno ratifici-
rala Kelloggovo protivojno po-
godbo.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicaga) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicaga in Ciero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inozemstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v klepetu n. pr. (Dec. 31-1928) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom poteka naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

STARI ARGUMENTI NASPROTNIKOV RUDARJEV PRED PREMOGOVO KOMISIJO.

Roderick Stephens, predsednik vladnega odbora za stike z Narodnim društvom trgovcev s premogom na drobno je protestiral dne 14. januarja pred Watsonovo premogovo komisijo proti Watsonovemu zakonu, češ, da je ta zakon paternalističen, nezdrav in nezaslišno razredno zakonodajstvo. Pri tem je napadel rudarsko organizacijo, se norčeval iz določanja cen in silno napadel določbo za licenziranje kompanij, ki se pečajo s produkcijo premoga. V svojih govorcih je šel tako daleč, da je rekel, da je ta zakonska predloga povabilo strokovne organizacije, da dobe socialistične zakone te vrste v svojih industrijah.

Stephens ni povedal nič novega. Bila je stara pogretna kaša sovražnikov organiziranega delavstva, ki mislijo, da imajo podedovano pravico do izkoriščanja delavcev. Besede paternalizem, zakon je nezdrav in razredno zakonodajstvo so že tako stare kot je boj delavcev za osvoboditev delavstva iz mezdne sužnosti. Kadar zagovorniki lastujočega razreda prosijo za sodnijsko prepoved ali zavzemajo stališče, da je sodnijska prepoved na mestu ob času stavk, izporov ali sporov v industriji, tedaj pa sodnijska zapoved ni razredna postavna akcija, dasiravno je očitno, da sodnijska prepoved brani lastujoči razred pred nelastujočim razredom. Tudi zdrava je taka akcija, pravijo zagovorniki kapitalističnega gospodarskega sistema, dasiravno je očitno, da je za človeško družbo v moralnem in gmoetnem oziru veliko bolje, ako širše ljudske plasti žive v zadovoljnosti in ne v pomanjkanju, kot da posameznik živi v razkošju, izobilju in razsipnosti, širše ljudske mase pa v bedi in pomanjkanju.

Ako mogoča kompanija določi svojim delavcem, kako se morajo obnašati v privatnem življenju in pošilja za njimi celo svoje vohune, ni to paternalizem, ampak paternalizem je po nazorih zagovornikov kapitalističnega gospodarskega sistema vse, kar postavljajo zbornica sklence, da varuje delavce pred brezmejnimi izkoriščanjem.

John L. Lewis, predsednik rudarske organizacije, dasiravno je sam zagovornik kapitalističnega načina blagovne produkcije in distribucije, mu je ugovarjal in zahteval od Stephensa, da doprinese dokaze za svoje trditve. Stephen je bil očitno v zadregi, pa je rekel, da sedanje vodstvo rudarske organizacije dokazuje, da je tako. 'Senator Wheeler mu je odgovoril, da to ni noben dokaz.

Vodstva se menjajo. Lewisa je najbrž zbudilo, ker je Stephen dejal, da so taki zakoni socialistični. Lewis ni socialist in pa tudi najbrž ne mara biti socialist. Kajti socialisti ne razpolagajo z dobrimi političnimi službami, ampak zahtevajo od svojih somišljenikov, da se bojujejo in prinašajo žrtve brez godrnjanja v boju za osvoboditev delavstva iz mezdne sužnosti.

Zanimivo v tem sporu je to, da sta se dva zagovornika sedanjega kapitalističnega gospodarskega sistema zgrabila med sabo in da je eden trdil, da bi napravil večji vtis, da je Watsonov zakon socialističen, drugi pa da ni. Lewis je bil v tem oziru v pravem, kajti preje se bo solnce pričelo obračati okoli zemlje in reke teči v breg, preden bo Watson predložil kakšen zakon, ki je res socialističen, sloni na znanstvenem, socializmu in gospodarski enakopravnosti.

Watsonov zakon ima namen hipno in za silo potolažiti rudarje v premogovi industriji, da pozabijo na razredni boj in socializem, kajti razmere, kakršne so v premogovi industriji, silijo rudarje, da prično premišljevat o sedanjem redu blagovne produkcije in distribucije. In kadar rudarji prične misliti, postoji nevarnost, da postanejo socialisti in prepovedniki novega gospodarskega sistema, ki temelji na gospodarski enakopravnosti.

Z druge strani je pa smešno, da se taki zakoni proglajajo za socialistične, kajti take trditve le potrjuje dejstvo, da današnji gospodarji nimajo prav veliko možnosti, da o gospodarskih stvareh toliko razumejo kot Einsteinovi teoriji, ker proglašajo zakone za podaljšanje življenja kapitalizmu za socialistične. Vprav ta neveda med voditelji lastujočega razreda dokazuje, da bo ta razred poražen. Neveda med njim o gospodarskih

stvarah se širi in narašča, naobratno pa narašča zavest in veda med proletarskim razredom. Gospodarji so navihani, toda pametni niso. Navihanost pa ni trajno kos pameti.

VESTI IZ NASELBIN

Rudarske razmere v Novi Mehiki.

Gallup, N. Mex. — Ker sem zadnje čase prejel več pism od raznih rojakov in iz različnih držav, sem se odločil, da tu odgovorim vsem skupaj in moj dopis naj služi v odgovor vsem dotičnim rojakom.

Rojaki me vprašujejo o tukajšnjih delavskih razmerah. Tu v Gallupu, Nova Mehika, obratuje sedaj le šest rogov, vsi so pa že skoro izčrpani, razen enega, ki je še bolj nov rov, in sicer rov ali shaft št. 5. V bližini Gallupa so še drugi manjši rovi, v katerih nakladajo premog na vozove ali na troke ter ga prodajajo v mestu. Toda mali rovi večinoma obratujejo samo pozimi, v poletnem času pa le tu pa tam. Kar je večjih rogov, delajo dosedaj skoro vsaki dan, kar pa navadno ne traja dolgo, kajti mogoče že prihodnji mesec prične s tri do štiri dnevni obratov v tednu, čez poletje pa se še celo obrat skrči na dva in tri dni v tednu.

Kar se tiče zaslužka se pač ne morem pohvaliti, ker večina rogov, kakor že omenjeno, je že dodelanih, in, drugič, ker je pretežna večina tukajšnjih rudarjev Mehikancev, tretjič pa tudi zato, ker nismo od zadnje stavke, ki se je vršila leta 1922, organizirani, kajti takrat je rudarska organizacija United Mine Workers of America čisto propadla.

Delo v tukajšnjih rovih se od časa do časa dobi v enem ali drugem rovu, jamčiti pa ne morem nikomur, koliko bo znašal njegov dnevni zaslužek. Tako zvano kompanijsko delo ali "day work" znaša dnevno za osemurno delo \$6.52. Od tone premoga plačajo 94c. Tako večinoma plačajo, pa naj bo premog nizek ali visok.

Pozdrav vsem čitateljem Prosvete! Stefan Katzman.

Rdeči papir.

Terre Haute, Ind. — Ker nasprotniki Slovenske narodne podporne jednote zmerjajo kar naprej nje glavne odbornike in tudi posamezne člane, se je očitno zdelo tudi g. Trunku potrebno, da jih začne pomenjati, kar je zadnje čase tudi že pričel prakticirati. Raditega dejstva si uosojam vprašati: Kdo je bolj rdeč? Kdo je v zadnji svetovni vojni navduševal vojske za prelivanje rdeče človeške krvi, pod pretvezo, da se bore za cesarja, dom (njegov) in vero (katero? Saj je kristijan kristijana moril!). Kdo je blagoslovil orožje, da se še več rdeče krvi prelije? Kdo je posodil italijanski vlad DESET milijonov lir v vojne namene, da so potem italijanski katoliški vojski toliko več katoliškim Slovencem in drugim Slovonom rdeče krvi "izpustili"?

Mar socialisti? Ne! Ali ni bil svet otec in duhovščina vseh ver zadovoljna, ko je papež podprl s tako vsoito italijansko vlado, in je s tem činom postal bolj rdeč kot so vsi socialisti celega sveta skupaj? Ali ne bi duhovščina lahko preprečila prelivanje človeške krvi s tem, da bi poglavarji vseh ver izdali pastirske liste, v katerih bi ljudstvo opomnili na peto bojno zapoved, in prokleli vsakogar, ki bi poskušal rabiti orožje, da z njim koga umori? Mislim namreč, ker jim je ljudstvo poslušno v vsem, da bi jih ubogalo tudi v tem oziru, pa še prav rado. Socialisti pa so že itak proti vsaki smrtni kazni, torej so logično tudi proti prelivanju človeške krvi na debelo.

Stoj, brate! Me bo morda kdo opozoril na Rukijo ali na Mehiko, kar v prvi počenjajo komunisti. Naj delajo svoje delo prav ali ne, mislim, da za njih dejanja niso odgovorni socialisti. Znano je, da so hoteli prikazati bivšega mehiskega predsednika Callesa in njegovo vlad kot strašno krvoločke. K temu samo to-le: "Kdo se je spuntal? Morda Calles, ki je hotel, da se mehika ustava izpolnjuje, ustava, ki je bila sprejeta po zastopnikih izvoljenih od ljudstva? Ali mehiki klerikali z duhovščino na čelu, ki se sedaj podajajo? Če bi imeli upanje na

zmago, ali bi se podali? Gotovo ne, pa če bi imeli pomoriti zadnjega socialisto. Se enkrat: Kdo je rdečkar?

Kaj pomeni to, da se je še g. Trunk poslužil istega sredstva, ki se ga poslužujejo paglavi na ulici? Ali se ta gospod lovi za zadnjo bilko, je li zmanjkalo argumentov? — Omenim naj, da jaz nisem socialist, ker nimam člane karte, simpatiziram pa s socialističnimi načeli, pa tudi vem, da samo simpatije ne zadostujejo. To se mi je zdelo vredno omeniti, da ne bo kdo rekel, da zagovarjam socialiste zato, ker sem sam socialist. Ne, pač pa zato, ker ne ljubim zmerjanja.

Spominjam se, ko je nekoč pred leti g. Anton J. Terbovec opisal našo naselbino kot eno izmed naprednih. Da, takrat je bilo v naši naselbini, v resnici nekaj naprednosti, saj smo imeli že tudi socialistični klub, ampak prišla je neveličnost in osebnosti. "Kaj boš ti!" pa je vse zaspalo. Želim pa, da bi ga v tem letu spet oživeli, ker sedaj bodo mesečne prispevke, ki so že itak bili nizki, še znižali. Pozdrav čitateljem Prosvete! Terbovec.

Nekaj odgovora na nepotreben dopis.

Johnstown, Pa. — Dne 7. decembra lanskega leta je izšel v "Prosveti" dopis s podpisom A. F. Dopis kritizira mene in še nekoga drugega. Dobro! Ako je dopis vzel na piko mene in še nekoga drugega, ki mu pravi Miha, tedaj bi bilo dobro, da bo opisal tudi samega sebe. Tako bi ne bila opisana samo dva, ali dvojčka, ampak bili bi očitani in opisani trije. Ako javnost pozna mene, naj pozna še A. F. Nikakor mu nisem neveličljiv te stvari.

A. F. meni, da sem jaz pripomogel, da je zdaj zunaj samostojnega društva. Ali je to tudi resnica? Poglejmo in prepričaj se bomo, da je A. F. sam zakrivil, da ni več član samostojnega društva, ker je zadel z vplačilom ašesmentu tri mesece. Pravila vendar jasno določajo, da član, ki zaostane tri mesece z vplačilom ašesmentu, se črta kot član pri društvu. Odbor ima prav zanesljivo veliko stisni z vsakim članom, ki zaostaja z vplačevanjem mesečnih doneškov. Izredne stisni pa ima, ako član zaostane z vplačilom kar tri mesece, ako ta odbor želi, da ga društveni člani ne izključijo iz svoje arede. Plačati mora zanj ašesment in prenašati še druge neprimke.

Na letni seji lanskega leta je društvo sklenilo, da se morajo pravila vpoštevati in-ravnati po pravilih z vsami člani, ki ne vpoštevajo pravil. Zdrav človeški razum pa pove, da taki člani prav zanesljivo ne vpoštevajo pravil, ki zaostajajo z vplačilom ašesmentov in vrh tega se ne opravičijo na sejah; zakaj ne morejo plačati ašesmentov. Torej, da smo na jasnem: Društvo je sklenilo, da se črta vsak član, ki ne plača društvenih ašesmentov za tri mesece.

Ta zaključek ne škoduje prav gotovo nobeni drugi organizaciji. Vprav narobe je. Kajti tak zaključek pomaga k vzdrževanju discipline tudi pri drugih organizacijah. Društvena pravila niso zato tukaj, da jih kršimo, ampak zaradi tega, da se ravnamo po njih in spolnjujemo. Ako kdo misli, da se društvena pravila zaradi tega tu, da jih kršimo, tedaj tak član želi, da se v društvu porodi anarhija, ki končno vodi do tega, da društvo razpade. Ako bi A. F. točno plačeval svoje ašesmente, tedaj bi bil še vedno član samostojnega društva in nikomur bi se v sanjah ne prišlo na misel, da se črta.

Res čudno je, da je A. F. zaradi tega črtanja udaril tudi po meni. Jaz mu nisem kriv, da je bil črtan. Saj nisem pri društvu drugega kot zapisnikar. Jaz nimam nobene diktatorske moči, da društvu in odboru ukazujem, kako naj postopata s člani, ki zaostanejo tri mesece z vplačili.

A. F. je najbrž pozabil, da ni 7 mesecev plačal ašesmentu, ko je bil v Zapadni Virginiji in jaz sem bil tajnik omenjenega dru-

štva. Seveda ašesment sem jaz založil in A. F. mi je takrat po sedmih mesecih pisal: "Dragi tajnik: Naznanjam ti, da sem bolan, a mogoče že nisem več član, ker nisem nič plačal toliko časa."

Takrat sem bil seveda vse hvala vreden. Kajti založil sem za A. F., ker sem vpošteval razmere, v katerih se je nahajal. Nikdar ne bi mislil, da bo A. F. v zahvalo enkrat kasneje padel po meni.

Ne bom se spuščal v podrobnosti, kako je A. F. delal proti S.N.P.J. in proglašal člane gl. odbora kot krivičnike, ker niso hoteli A. F. pritrčiti na njegove pristranske ugovore. Ampak če bo treba, lahko serviram tudi detajle. Seveda je že precej časa od tega, pa vendar ne toliko, da bi se na to pozabilo. Omeniti hočem le, da je samostojno društvo potreba v naselbini, kot lokalna vez med vsemi rojaki v naselbini. Člani tega samostojnega društva so tudi člani S.N.P.J., ampak šitnost je ta, da kdor želi biti reden član tega samostojnega društva, mora plačati ašesment, kot ga član mora plačati pri drugih društvih in podpornih organizacijah. Ašesment je samo dolar na mesec. In če ga kateri član ne more plačati, naj pride na društveno sejo in pove vzroke, da ga ne more plačati. Društvo bo gotovo vpoštevalo vzroke in v takih slučajih storilo izjemo. — M. K.

Poročilo o eksploziji v rovu. Kingston, W. Va. — Danes zjutraj — 26. jan. — ob 1:30 minut se je pripetila eksplozija v rovu št. 5, last Kingston Pocahontas premogokopne družbe. V tem rovu dela ponoči do 70 premogarjev. Ubit je nočni predelavec Blane Parker, 13 jih po-grešajo, a 56 se jih je rešilo skozi stranske izhode. Eksplozijo je povzročil premogov prah, ki se je vzdignil za odpeljanim "tripom" (vozčki, naloženimi s premogom), ker so istočasno razstrelili kamen z monobilom. Strel in pa premogov prah, ki se je vzdignil, sta povzročila eksplozijo.

Slovenec ni bilo med njimi; kar nas je, delamo po dnevu. Rešeno moštvo je na delu z vsem potrebnim.

V teh rovih ni plinov in tudi drugače se ni pričakovalo nobene nevarnosti. V zadnjih letih so se tukaj upoštevale varnostne odredbe. Čez dan dela v tem rovu do 500 premogarjev.

Jakob Sveč, Box 36, Kingston, W. Va.

Naznanilo in zahvala.

North Bessemer, Pa. — Naznanjamo sorodnikom in prijateljem žalostno vest, da je dne 27. dec. l. l. preminul moj ljubljani soproj George Angelovich, za pljučnico. Rojen je bil 20. dec. 1884, v Njirani, Čehoslovakija. Prišel je z dela 24. dec., '28, ob 7. uri in 25 minut zjutraj in je legel v postelj, s katere ni več vstal.

Pokojnik je bil član društva št. 401 SNPJ in ustanovitelj društva. Bil je zvesti član in vršil svoje dolžnosti in redno plačeval prispevke. Bil je tudi član R.G.K.S. št. 9, katerega skupna, dva društva, priredila pogreb 30. dec. Pokopan je na pokopališču Unity, Pa.

Lepa hvala obema društvoma, ki sta ga spremili k večnemu počitku, in mu darovali krasne vence. Hvala pokojnega bratoma John in Andy Angelovich iz Johnstownu, Pa., ki sta mu darovala sveže šopke cvetlic. Pokojnik ju je želel videti, ali je bilo prepozno. Hvala John Lovrencu za sveže šopke cvetlic in botru Johnu Drapu, kateri mi je prinesel cvetlice in daroval \$5 v pomoč, in Stevu Bodyju iz Bradocka, Pa., ki so ga obiskali ob mrtvaškem odru in pogrebu se udeležili. Lepa hvala vsem skupaj, ki ste se udeležili pogreba in dali ahte brezplačno. Hvala za nadgrobni govor odboru št. 401 SNPJ. Hvala vsem onim, ki so nam pomagali v uri žalosti. — Ti, ljubi soproj, in oče, spava in počivaj v hladni ameriški zemlji. Odšel si od nas, a naš spomin bo na te vedno ostal v naših srcih.

Zaljubljeni: Ana Angelovich, soproga, George in Andy, sinova, Mary in Finn, hčerki, John in Andy, brata, iz Johnstowna, Pa. V stari domovini zapuša dve sestri in čnega brata.

Ivan Melek:

OPAZOVANJA

Pavilijon paradiz je velik.

Rojaki onkraj plota, ki čita-jo samo to, kar kvasi moj prijatelj Trunk, imajo kajpada slabo sliko moje malenkosti. Slika: Melek leži na tleh ves zbit, komaj da se diha, toda mrha še vedno diha in diha... G. Trunk mi je dal spet "eno težko" s loparjem. Zapisal sem, da je krščansko-moralni nazor, na katerega Trunk v glavnem zida svoje kritike, bunkum in vakuum. Trunk zdaj pravi, da se krščanska moralna načela "popolnoma ujemajo z etiko, od katere sa da voditi tudi Melek. Ako so torej krščanska načela bunkum in vakuum, je to tudi etika. He, he, tič se je ujel!"

To je kajpada dober zalog za čredo v Paradizu — toda, hehe, Melek se ni prav nič ujel! Katero etiko misli g. Trunk? Katera je tista etika?

Pametna beseda.

Iz Rusije je prišla pametna beseda. Ob priliki uvedbe sedemurnika v moskovski tovarni je neki govornik rekel: "Socializem moramo graditi z delom, ne samo z besedo."

Yessir, tako je treba! Doslej so boljševidi gradili vse preveč z besedami: revolucijami, članki, deklaracijami, popevkami in harangami. Na ta način se gradi le gripa in sopara.

Socializem prihaja po cesti dela, in bogme trdega, težkega dela — možganov, ne toliko rok kakor možganov. Socializem pride od dobro premišljenega, smotnega znanstvenega dela v laboratorijih inženirjev, kemikov, elektrotehnikov, ekonomov, sociologov. V teh laboratorijih se izvrši največja revolucija.

Največja ovira.

Besede starih pojmovanj so največje cikle na nogah napredka. V jezikih vseh civiliziranih narodov imamo besede:

Ljubljana v letu 1928 pojedla manj kot l. 1927.

Ljubljana, 2. januarja 1929. Jugoslaviji se je porabilo preveč moke.

Sadja je pojedla Ljubljana 1928. letu zelo veliko. Na trgu lani pripeljali vsega sadja za 376.534 kg. Predlanskim, 1927 pa so ga vendar prodali za 672 kg. več kakor lani. U južnega sadja iz Italije je za no padel in pada že vsa zaleta. Letos se je uvozilo in stavilo na trg 85.248 kg. raznega sadja in suhega sadja za 68.344 kg. manj kakor leta 1927.

Meso in mesni izdelki s tudi ustavili ljubljanskim železnicem, prav za prav denarnim. Dočim je Ljubljana leta 1927 pojedla 217.891 kg. raznega mesa in mesnih izdelkov, je l. 1928 porabila le 142.068 kg. Z njih je bilo 23.633 glav govejevine, lani 28.598. V poslednjih si Ljubljana verna privoščila ribe, ki pa jih je l. 1928 porabila le 29.351 kg., dočim je lani nas 35.000 kg. — Za masti je porabila 728.18 kg. — Za kim je lani porabila 834.942 kg. razne maščobe. — Ker imajo Ljubljanci tudi salato (saj imajo v Trnovem svoj lotodorf!), ki jih zalaga celo to), porabijo tudi mnogo jela.

Alkoholne pijače so kot v no padle s svojim prometom. Kakor pri drugih življenjskih potrebščinah igra tudi tu odločilno vlogo gospodarska kriza, kateri se nahajajo ljudje, z malomeščani in proletarci, ki so po svojem velikem številu glavni in največji konzumenti. Raznega vina iz sodov so Ljubljanci popili 2.372.351 litrov leta 1927, pa so ga popili 2.269 litrov, torej so ga leta 1928 popili za 103.062 litrov manj, davka za nočni obisk, rajši da zastrajkajo. Se bodo že morali potolažiti, dasi je jasno, da jim ne cvete več ta obrt tako kot je svoje čase. Ni gostov; brez gostov pa ni ostarje.

V naslednjem podajamo par števk o prodaji posameznih jedi in pijač v 1928. letu:

Kruh in močnate jedi. Tu konzum ni padel, marveč se je celo nekoliko dvignil. Tako je l. 1928 Ljubljana porabila 7 milijonov 217.882 kg. razne moke, lani pa je porabila 7.199.189 kg. V primeri s prvimi popravkami leti pa se je konzum vendarle pomanjšal. Prva leta v

(Dolje na 2. strani.)

